

แนะนำ

# หนังสือไท - ไทย

สุดแดน วิสุทธีลักษณะ\*

หากเชื่อว่าความเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพของการศึกษาภาษา ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของคนไทย-ไทย จะมีขึ้นได้ ต้องประกอบด้วยความรู้จากเอกสารพื้นเมือง งานภาคสนามและทฤษฎีแล้ว ผู้เขียนคิดว่า ผลงานจาก โครงการศึกษาวิจัยสองโครงการคือ โครงการวิจัยประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมชนชาติไท (จำนวน 14 เล่ม) นำโดย ศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ที่ได้รับการสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และ โครงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชนชาติไท (จำนวน 4 เล่ม) นำโดย รองศาสตราจารย์สุมิตร ปิติพัฒน์ สนับสนุน โดย สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นับเป็นส่วนสำคัญในการปูทาง เพิ่มเติมความรู้ และให้คำตอบหรือสร้างคำถามใหม่ๆ ที่ผู้สนใจในวงการไทศึกษาไม่อาจละเลยได้

ผู้เขียนขอจัดกลุ่มผลงานของโครงการประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมชนชาติไท ออกเป็น 3 กลุ่ม  
**กลุ่มแรก ความรู้จากเอกสารพื้นเมือง**

พงศาวดารเมืองไท (เครื่องเมืองกูเมือง) ผลงานของเจ้าพญาธรรมมาเต้ พระภิกษุไทใหญ่ชาวเมืองมาเวียบเรียงเป็นภาษาไทยใหญ่ ในราวปี ค.ศ.1778 ต่อมา กงซูเจิ้ง ได้แปลและเรียบเรียงเป็นภาษาจีน จากนั้นจ้าวทงหยิน และสมพงศ์ วิยศักดิ์พันธุ์ ได้ร่วมกันแปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทย พงศาวดารเมืองไทเล่มนี้ ได้แสดงประวัติศาสตร์ของสมาพันธรัฐไทบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำสาละวิน อิระวดีและแม่น้ำโขงจนถึงการเสื่อมอำนาจและสลายตัวลงในคริสต์ศตวรรษที่ 16 เนื่องจากถูกจีนและพม่ารุกราน

ประวัติศาสตร์ไทใหญ่ (พื้นที่ตอนกลาง) ฉบับของเจ้ายันฟ้าแสนหวี ซึ่งเขียนด้วยภาษาไทยโบราณในช่วงเรียบเรียงและตีพิมพ์ในปี ค.ศ.1978 โดยนั่นทสิงห์และแปลเป็นฉัตรทิพย์ นาถสุภา มีเนื้อหากล่าวถึงความรุ่งเรืองและความเสื่อมของอาณาจักรไทใหญ่บริเวณแม่น้ำอิระวดีและแม่น้ำสาละวินในคริสต์ศตวรรษที่ 12 จนถึงสมัยอาณาจักรแสนหวีหลวงในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 13 จนกระทั่งรวมเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพพม่าในปี ค.ศ.1948



\* อาจารย์ประจำคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เชื้อเครือเจ้าแสนหวี สิบสองพันนา ปวีรรต - แปลเป็นภาษาไทยโดยเรณู วิชาศิลป์ จากภาษาไท ลื้อฉบับที่เท่าคว่างเซ่งและอ้ายคำเรียบเรียงมาจากฉบับ ภาษาจีนที่ชำระเมื่อค.ศ.1984 (ซึ่งปรับปรุงมาจาก หนังสือ 44 เช่นเจ้า ที่แต่งไว้เมื่อ ค.ศ.1963 อีกทอด หนึ่ง) เป็นหนังสือที่ให้ภาพเรื่องราวและเหตุการณ์สำคัญ ทางประวัติศาสตร์ รวมถึงอาณาเขตการปกครองของ กษัตริย์แต่ละสมัยในดินแดนสิบสองพันนานับจากยุค พญาเจืองจนถึงพระเจ้าแผ่นดินองค์สุดท้ายคือเจ้าหม่อม คำลือในปี ค.ศ.1950 ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ กับดินแดนใกล้เคียงทั้งจีน พม่าและล้านนา

คำร้องในชีวิตและพิธีกรรมชาวไทเหนือ (ไท ใหญ่ในยูนนาน) รวบรวมและชำระต้นฉบับภาษาไทยเหนือ โดยหม่านแสง ฟ่อส่วย และอ้ายดิน แปลโดยสมปอง ไตตุมแก่นและเรียบเรียงโดยรณี เลิศเลื่อมใส เป็นผล งานที่รวบรวมคำขับในประเพณีและพิธีกรรมของชาวไท เหนือ

### หนังสือกลุ่มที่สอง



ประวัติศาสตร์สิบสองจุไท ของ ภัททิยา ยิมเรวัต และ ประวัติศาสตร์สิบสองปันนา โดย ยรรยง จิระนคร และรัตนพร เศรษฐกุล

### หนังสือกลุ่มที่สาม

พยายามนำเสนอการสืบสร้าง (reconstruct) อดีตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทบางกลุ่มในบางมิติ รวมถึง การสืบค้นประวัติการค้นคว้าวัฒนธรรมชนชาติไทยของ นักวิชาการยุคก่อน และการเสนองานชาติพันธุ์วรรณา (ethnography) ของคนไทนอกประเทศไทยกลุ่มหนึ่ง ประกอบด้วย ฟ้า-ขวัญ-เมือง จักรวาลทัศน์ดั้งเดิมของ ไท: ศึกษาจากคัมภีร์โบราณไทอาหม ของ รณี เลิศ เลื่อมใส ประวัติศาสตร์ไปเย่ว การสืบสานเชิงมานุษย

ให้ภาพของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ของชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มโดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หลายแหล่ง หลายภาษา ประกอบกับการเก็บข้อมูลจาก ภาคสนามในพื้นที่กว้างขวาง ช่วงระยะเวลาตั้งแต่ 1 สัปดาห์ถึง 3 เดือน (พ.ศ.2538-2541) ประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ไทใหญ่ ของสมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์ ประวัติศาสตร์ลาว 1779-1975 ของสุวิทย์ อธิธาวัต



วิทยา ของชลธิรา สัตยาวัฒนา การค้นคว้า ประวัติศาสตร์ชนชาติไท และ ศาสตราจารย์ ดร.บรรจบ พันธุเมธา ของกัญญา สีลาสัย และ หลักข้าง การสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ไทในใต้คง ของ ยศ สันตสมบัติ

หนังสือทั้ง 12 เล่มของโครงการวิจัยประวัติศาสตร์สังคมฯ (ขอเว้นไม่กล่าวถึงหนังสืออีกสองเล่มคือ คนยองย้ายแผ่นดิน ของแสวง มาละแซม ซึ่งรู้จักกันทั่วไปแล้วและ *Tai Culture* วารสารที่หัวหน้าโครงการ เป็นบรรณาธิการร่วม) สะท้อนให้เห็นจุดเน้นหนักสำคัญสองประการ คือ การใช้วิธีการวิจัยแบบประวัติศาสตร์เป็นหลัก ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความสำคัญกับการทำงานภาคสนาม และประการที่สอง คือ การให้ความสำคัญกับเอกสารและคนพื้นเมือง กล่าวคือ นอกจากจะสนับสนุนความร่วมมือทางวิชาการระหว่างนักวิชาการพื้นเมืองชาวไทยแล้วยังได้ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทยท้องถิ่นของนักวิจัยชาวไทยอีกด้วย

หากถือว่าหนังสือ *พงศาวดารไทอาหม* ของ เรณู วิชาศิลป์ (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งฯ, 2539) ซึ่งได้ถ่ายถอดและแปล *Ahom Buranji* จากต้นฉบับภาษาอาหมออกมาเป็น คำถ่ายถอด / คำอ่าน และคำแปลภาษาไทย เทียบเคียงกันอยู่ในเล่มเดียวกัน เป็นงานบุกเบิกชิ้นสำคัญเกี่ยวกับความรู้จากเอกสารภาษาไทยพื้นเมืองแล้ว นับได้ว่าหนังสือกลุ่มแรกของโครงการฯ ก็ได้ช่วยต่อแถวความรู้ให้เพิ่มขึ้นอีกมาก ส่วนหนังสือในกลุ่มที่สองให้ภาพรวม ข้อมูลใหม่และข้อเสนอที่น่าสนใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไทยหลายประการ เช่น ช่วยยืนยันว่าวัฒนธรรมไทมีพัฒนาการทางวัฒนธรรมของตนเองซึ่งต่างจากจีนหรืออินเดีย ให้ภาพชัดเจนว่า ในกรณีไทลื้อ ไทโบราณเป็นสังคมเอเชียติกแบบกระจายอำนาจอยู่กับท้องถิ่น ถึงมีรัฐ รัฐก็มีอำนาจไม่มาก ไม่เป็นรัฐแบบรวมศูนย์เช่นอยุธยา ล้านช้างหรืออาหม หรือในกรณีไทดำชุมชนบุพกาลมีลักษณะเป็นชุมชนเครือญาติหรือ ตำบลที่สืบสายตระกูลทางแม่ ภายหลังจึงเปลี่ยนมาเป็นนับญาติสายผู้ชาย

และในกรณีไทใหญ่มีสำนึกในความเป็นชาติมาช้านาน และชัดเจนที่สุดดังปรากฏในเอกสารพื้นเมืองเมื่อศตวรรษที่ 18 หนังสือกลุ่มที่สาม ให้ข้อเสนอของการสืบค้นความรู้เรื่องไท - ไทยและสืบสร้างภาพของวัฒนธรรมต้นกำเนิดของชาวไทยและภาพของสังคมไทโบราณและสังคมไทยปัจจุบันที่ชวนให้ถกเถียงและร่วมสนทนาด้วยอย่างจริงจัง

ข้อสังเกตเล็กน้อยที่ผู้เขียนมืออยู่ขณะนี้ก็คือโครงการฯ มีท่าทีให้ความสนใจกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์มากกว่าตำนาน ด้วยการตัดเนื้อหาบางส่วนของหนังสือ *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่* (พื้นที่ตอนกลาง) ออกไปเพราะเป็นส่วนของ ตำนานและความล้าสมัยของข้อมูล (น่าสนใจว่า *พงศาวดารไทอาหม* ของ เรณู วิชาศิลป์ ก็ไม่ได้แปลภาคบนฟ้าที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างโลกและบทตันของภาคพื้นดิน อาจด้วยเหตุผลทำนองเดียวกันว่า ไม่เอ่ยถึงเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์) ผู้เขียนคิดว่าทั้งตำนานและประวัติศาสตร์เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเรื่องของไทย-ไทยไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ผู้สนใจสามารถอ่าน ตีความและใช้ประโยชน์จากเอกสารได้ในหลายระดับ กล่าวคือไม่เพียงแต่จะอ่านในฐานะของการแสวงหาเค้าโครงความคิดหรือข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์เพื่อเปรียบเทียบกับความรู้จากแหล่งอื่น ๆ เท่านั้น หากการศึกษาเรื่องราวและเรื่องเล่าของเอกสารประวัติศาสตร์ที่ผ่านการ “ชำระ” หรือเขียนขึ้นใหม่โดยอ้างอิงเวลาย้อนกลับไปในนานนับร้อยหรือพันปี โดยผู้รู้ท้องถิ่นในแต่ละยุคสมัย (ไม่ว่าจะอ้างหลักฐานล้าสมัยเพียงใดก็ตาม) น่าจะช่วยให้เข้าใจ การตีความอดีตของคนไทแต่ละกลุ่มในยุคสมัยต่าง ๆ กัน ในหลายกรณีตำนานและประวัติศาสตร์ที่ผ่านการเขียนหรือรวบรวมขึ้นใหม่ช่วยให้ภาพที่น่าสนใจของสังคมร่วมสมัยมากกว่าอดีตที่เอกสารนั้นอ้างถึงด้วยซ้ำไป

มีข้อกังขาอีกเล็กน้อยที่มีต่อปกหนังสือของโครงการฯ ที่ใช้ทั้งภาพวาดและภาพถ่าย โดยเฉพาะในส่วนที่ใช้ภาพวาด ชวนให้คิดเลยเถิดไปว่าจะมีความเกี่ยวพันอย่างไรกับข้อวิพากษ์วิจารณ์เรื่อง “วัฒนธรรม

ชุมชน” อยู่บ้างหรือไม่ เพราะภาพวาดย่อมผ่านการสร้างสรรค์เพื่อนำเสนอมากกว่าการบันทึกภาพแบบปกติ และในส่วนที่ใช้ภาพถ่ายเป็นปกที่จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ตรีวิวิน 2 เล่มคือ พงศาวดารเมืองไท (เครือเมืองภูเมือง) และ คำร้องในชีวิตและพิธีกรรมชาวไทเหนือ นั้น น่าเสียดายที่ใช้ภาพถ่ายปกของชาวไทดำ ในสิบสองพันนา และผ้าผูกหลังของชาว นาซี ในลีเจียง (?) มาเป็นปกซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาในเล่ม

หนังสืออีก 4 เล่มของ โครงการวิจัยเกี่ยวกับชนชาติไท นำโดย รองศาสตราจารย์สุมิตร ปิติพัฒน์ สนับสนุนโดย สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คือ คนไทและเครือญาติ ในมณฑลไทหล่า และก๊วยโจวประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน, “ไท” และ “จ้วง” ในมณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน บทวิเคราะห์จากข้อมูลภาคสนาม ของ สุมิตร ปิติพัฒน์ และเสมอชัย พูลสุวรรณ, คนไทเมืองกว่า ไทแดงและไทเมืองในประเทศเวียดนาม ของสุมิตร ปิติพัฒน์ และฮวง เลือง และ คนไตและลาจี ในภาคเหนือของเวียดนาม ของ สุมิตร ปิติพัฒน์ เสมอชัย พูลสุวรรณ และพิเชฐ สายพันธ์ เป็นผลงานที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามในหลายช่วงเวลา โดยความร่วมมือกับนักวิชาการท้องถิ่น พื้นที่หลายแห่งผู้วิจัยเป็นชาวต่างชาติกลุ่มแรกที่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปเก็บข้อมูล หนังสือทั้งสี่เล่มของโครงการนี้ ช่วยขยายข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับกลุ่มคนไทและเครือญาติเพิ่มขึ้นอีกหลายกลุ่มคือ ไทและจ้วง ในเขตตะวันออกเฉียงใต้ของมณฑลยูนนาน กลุ่มที่เรียกว่า ปู้ไต ปู้นุง ปู้โย่ ไทเย่ว ไทโล ไทเอว ลาย ทั้งยังได้เปรียบเทียบทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่พูดภาษาไทย - กะไตในมณฑลไทหล่าและก๊วยโจว จำนวน 5 กลุ่มคือ ตัง ส่วย ปูยี เก้อหล่าและหลี รวมถึงข้อมูลของคนไทแดงและไทเมืองในเขตจังหวัดเหง่ฮั่น และอีกสองกลุ่มใหญ่ในเขตจังหวัดลาวกาย และฮายาง ทางตอนเหนือสุดของเวียดนาม

นอกจากจะเป็นการเพิ่มเติมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทและเครือญาติที่เคยมีอยู่อย่าง

จำกัดแล้ว ข้อมูลอีกหลายประการนำไปสู่ข้อสรุปที่ทำให้ต้องหันมาทบทวนความเชื่อและความรู้เดิมหลายข้อ (ซึ่งบางอย่างถูกละเลยไปแล้ว) เช่น การค้นพบเค้าเงื่อนความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมของบรรพบุรุษคนไทยกลุ่มต่างๆ ในจินตอนได้กับวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีนโบราณแห่งลุ่มน้ำเหลืองเมื่อประมาณ 3,000 ปีก่อน หรือลักษณะร่วมทางวัฒนธรรม เรื่อง “ขวัญ” ระหว่างกลุ่ม



ชาติพันธุ์ไทกับพวกอื่น เรื่องของเพศ และสถานะทางสังคมของ “มด” และ “หมอ” ที่คล้ายคลึงกันระหว่างกลุ่มไท - กะไตและจีน

หากพิจารณาจากหนังสือทั้งหมด ตามที่ได้กล่าวมาอย่างย่อๆ นี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่ามีความเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพของการศึกษาภาษา ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของคนไท - ไทยทั้งในทางข้อมูล วิธีการศึกษาและการวิเคราะห์ ปัญหาสำคัญประการเดียวสำหรับวงวิชาการไทและไทยศึกษาก็คือยังขาดการสนทนาที่เข้มข้นและเอาจริงเอาจังโดยเปิดเผย ซึ่งยังไม่มีใครเสนอรับอาสาเป็นหัวหน้าโครงการ

